

Türk Dili Dergisinde Türkoloji Konulu Makalelerin Açıklamalı Bibliyografyası

Müjde ŞAMİLOĞLU*

Türklük bilimi olarak da ifade edilen Türkoloji; Türk dili, tarihi, edebiyatı, coğrafyası, kültürel yaşayışı ve buna benzer pek çok alanı inceleyen bir bilim dalıdır. Türkoloji üzerinde yapılan çalışmalardan da anlaşılacağı üzere Türk dili geniş bir coğrafyaya yayılmış kapsamlı bir dildir. Türk milletinin kendi geçmişini, gününü ve yarınını anlayıp tahlil etmesini kolaylaştıran Türkoloji araştırmaları, milli bir şuurun oluşmasına katkı sağlayan önemli bir kavram olarak karşımıza çıkar. Türkoloji biliminin öncü isimleri arasında sayılan Rus Türkolog Wilhelm Radloff, Türklerin ilk yazılı belgesi Orhun Kitabelerini okumayı başaran ve ilim dünyasına tanıtan kişidir. Radloff'un kitabeleri okunmasıyla Türklerin dil, siyaset ve sosyal yaşamlarına dair pek çok bilgi ortaya çıkar. Türkolog, bu buluşuyla Türklük bilimine ölümsüz bir eser kazandırmış olur.

Türkler, yayıldığı coğrafyalarda çeşitli milletlerle etkileşim kurarlar. Bu etkileşimle birlikte milletler; Türklerin dili, sosyal yaşamı, dini inancı, gelenek ve görenekleri hakkında bilgi edinme ihtiyacı duyarlar. Bu durum Türkoloji'ye önemli malzemeler sunar ve bilimin gelişmesini sağlar.

Bu çalışmada Türkoloji ile ilgili *Türk Dili* dergisinde 2012-2022 yılları arasında yayımlanan ve Türkoloji bilimine katkı sağladığı düşünülen makaleler, bibliyografik olarak incelenmiş ve içerikleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

AKAR, Ali (2018). "Türkülerin Türkçesi". *Türk Dili Dergisi*, CXV (796), Nisan, 9-18: Ali Akar, "*Türk, Türkü, Türkçe*" alt başlığını verdiği yazısında türkünün tanımını yapar. Her milletin kendine ait bir müziği olduğunu ifade eden Akar, türkünün de Türklere ait bir müzik olduğunu söyler. Bahaeddin Ögel'in "*Türk Kültür Tarihine Giriş*" adlı 9 ciltlik kitabının içeriğinden bahseden Akar, eserin Türklerin mimarisi, yaşam tarzı, dini inancı, dili ve

* Marmara Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı, ABD Doktora Öğrencisi.

edebiyatı gibi birçok konuda kapsamlı bilgiye yer vermesinden dolayı dikkatle okunması gerektiğini söyler. Türküler, geçmişten günümüze farklı isimlerle toplumun içinde yaşamış ölümsüz soluklardır. İnsanların; derdine, neşesine, ölümüne, doğumuna, düşününe, eğlencesine ortak olan kültürel miraslardır. Akar: "*Türkülerin sözleri de ezgileri kadar eski, onlar kadar millîdir...*" (Akar, 2018: 10) sözüyle türkülerin milli kimliğine dikkat çeker. Çeşitli türkülerde geçen sözcüklere ve anlamlarına dikkat çeken Akar, türkülerin Türk halk kültürüne olan katkısına dikkat çeker. Türküler de Türklük bilimi açısından önemli bir çalışma konusudur.

AKSOY ARIKAN, Rabia (2021). "Kültürel Arasılık Çerçevesinde Yunus Emre Şiirinin Çevirilerinde Tasavvuf Terminolojisi".*Türk Dili Dergisi, CXXI (837), Eylül, 44-61:* Yazar, makalesinin giriş bölümünde kültür kavramının tanımını, kültürler arası etkileşimde önemli rol oynayan etmenlerden bahseder. Kültürün tanımını: "*Kültür belirli bir toplumun karakterini meydana getiren fikirleri, bilgileri, bütün kültür alanlarını kapsayan ve onların tutum ve davranış türlerini içeren, insanın ne olduğunun cevabını bulduğu bir sistemdir.*" (Arıkan, 2021: 44) şeklinde yapar. Kültürler arası etkileşimin en önemli unsurları arasında gösterilen eserler, toplumların kültürlerini tanıtarak toplumlar arasında köprü görevi görürler. Yazar, Talât Sait Halman'ın da çalışmalarıyla Türk kültürünü dünyaya tanıtan önemli isimlerden biri olduğunu söyler. Türk edebiyatından önemli sanatçıların çevirilerini yaptığını söyleyen Arıkan, Halman'ın yabancı yazarların eserlerini de Türkçeye çevirerek kültürler arası iletişimin en önemli kriterini gerçekleştirmiş olduğunu söyler. Makalede *Yunus Emre Divanı* adlı eserinin İngilizceye çevrilen bazı kısımları üzerinde durulacağını söyleyen yazar, bu çeviride Yunus Emre'nin kullandığı bazı tasavvufi terimlerin çevrilen dile aktarılırken üzerinde durulan hususları okuyucuyla paylaşır. Yazar, sehli mümteni (kolay gibi görünen zor söyleyişin) öncüsü sayılan Yunus Emre'nin eserlerinin farklı bir dile çevrilmesinin zor olacağı ancak bu çalışmayla bu zorluğun üstesinden gelindiğinin gösterilmek istendiğini söyler. Arıkan, çalışmanın sonunda bulunan notlar kısmında Yunus Emre'nin eserlerinde geçen bazı tasavvufi sözcüklere ve anlamlarına yer verir. Kültür, kültürel çeviri ve yöntemleri üzerinde durulan bu makale Türklük biliminde Yunus Emre'nin şiirleri üzerinden kültürel etkileşimin önemini somut bir göstergesi sayılır.

ÇOLAK, Doğan (2020). "Türkoloji Külliyyatına Bir Katkı da Yunus Emre Enstitüsünden: Türkoloji El Kitabı".*Türk Dili Dergisi, CXVIII (821), Mayıs, 108-112:* Doğan Çolak, Türk Dili dergisinin 821. sayısında Türklük bilimine katkı sağlayan

Türkoloji El Kitabı' nın tanıtımını yapar. Yunus Emre Enstitüsü, yurt dışındaki merkezlerinde yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla kültürel, sosyal, sanatsal faaliyetler yürüten bir kuruluştur. Yunus Emre Enstitüsü tarafından çıkarılan kitabın ön sözü enstitünün başkanı Şeref Ateş'in sunuşuyla başlar. Türkoloji'ye ilgi duyanların yararlanabileceği önemli bir kaynak olduğunu söyleyen Ateş, eseri meydana getirme amaçlarından bahseder. Eserde ele alınan konulardan ve eserin on yedi bölümden oluştuğunu ifade eden Çolak, eserin alan için özet bilgiler içeren güzel bir başvuru kaynağı olduğunu söyler. Esere katkısı olan herkese teşekkürlerini bildirip yazısını noktalar.

DEPE, Deniz (2020). "Macar Çevirmen Edit Tasnádi ile Türk Edebiyatı Üzerine Bir Konuşma". *Türk Dili Dergisi, CXIX (823), Temmuz, 56-64*: Deniz Depe, Türk Dili dergisinin 823. sayısında Macar Türkolog Edit Tasnádi ile yaptığı bir söyleşiyi okuyucu karşısına çıkar. Macar kültür, edebiyat ve dilini Türkiye'ye tanıtmak amacıyla kurulan Hungoroloji bölümünde görev yapan Edit Tasnádi, Ankara Üniversitesi'nde söz konusu alanda yıllarca çalışmalar yapmış bir Türkolog'tur. Depe, Edit Tasnádi'ye Türkoloji bölümünü seçme nedenini sorar. Türkçe yayın yapan Macar Radyosunda çalışmaya başlayan ve radyoya gelen mektupları okumakla görevlendirilen Tasnádi, mektupları içeriklerine göre tasnif ederken Türkoloji'ye ilgi duymaya başladığı söyler. Pek çok Türk sanatçının eserini tanıtan ve Macar sahasında da tanınmasını sağlayan Türkolog aynı zamanda Macar edebiyatı, dili ve kültürünü de Türk edebiyatına tanıtmaya sebebiyle iki kültür arasında bir köprü görevi üstlenir.

DEVELİ, Hayati (2020). "Dilimize Bulaşanlar". *Türk Dili Dergisi, CXVIII (821), Mayıs, 4-9*: Yayımladığı sözlüklerle adını duyuran Hayati Develi, bu yazısına: "*Her felaket dilimize yeni kelimeler katıyor.*" (Develi, 2020: 4) cümlesi ile başlar. Felaket sözcüğü ile Mart 2020 yılında Türkiye'ye gelen ve dünyayı kasıp kavuran koronavirüs salgınına gönderme yapan Develi, yabancı sözcüklerin hemen her meslekte var olduğunu söyler. Sadece fiziksel olarak ülkeye gelen bir hastalık olmayan virüs, zamanla dile de bulaşır. Hastalık dolayısıyla tıp literatürüne girip oradan da halka ulaşan salgın ve türevi: "*Pandemi, epidemi, salgın, bulaş, filyasyon, entübasyon, entübe, immün, immün sistem...*" (Develi, 2020: 4) sözcükler, pandemiyle Türkçeye giren sözcüklerden birkaçıdır. Bu sözcükler, halk arasında bir etkileşim unsuru haline gelir. Bu etkileşim kişiler arası iletişimde ortak bir anlaşma sistemi haline gelir ve yaygınlaşır. Develi, bu yaygın kullanımlara devam edildikçe dile yabancı sözcük girişinin artacağını ve bunun da Türkçeye zarar vereceği noktasına dikkat çeker. Türkoloji'nin en önemli konuları arasında yer alan Türk diline yer

veren bu makale, Türkçe kökenli sözcüklerin kullanılması ve yaygınlaşması noktasına dikkat çekerek, Türklük bilimine katkı sağlar.

ERCİLASUN, Ahmet Bican (2020). "Oğuznameler Gözümü Açtı". *Türk Dili Dergisi*, CXVI (817), Ocak, 4-10: Ahmet Bican Ercilasun bütün Türkologların *Kök Türk Anıtlar'* ına, Türk dili alanında çalışanların da *Dîvânu Lugâti't-Türk, Kutadgu Bilig'e* değinmesi gerektiğinden bahsederek, eserlerin Türklük bilimine önemine dikkat çeker. *Dede Korkut'* un da yukarıdasayılan eserler kadar kıymetli olduğunu söyleyen Ercilasun, eserin Oğuz boylarının kültürü, dili, sosyal, siyasal yaşamı ve edebi anlayışı hakkında bilgiler verdiğini açıklar. Bu çalışma, Türklük bilimi alanına ilgi duyan herkesin incelemesi gereken önemli bir çalışmadır. *Dede Korkut* üzerinde çalışan kişilerden bahseden Ercilasun, eser üzerinde çalışan kişilerin eseri incelerken heyecan duydukları ve şaşkınlık yaşadıklarını dile getirir.

ERCİLASUN, Ahmet Bican. (2020). "Ömer Seyfettin ve Türk Dili". *Türk Dili Dergisi*, CXIX (828), Aralık, 10-14: Ahmet Bican Ercilasun, bu yazısında Türk edebiyatının en önemli hikâyecisi ve fikir adamı Ömer Seyfettin'in Türk diline sağladığı katkılardan bahseder. Ali Canip Yöntem'e yazdığı mektupta yeni bir lisan vücuda getirilmesi gerektiğini söyleyen Ömer Seyfettin: "*Geliniz Canib Bey, edebiyatta, lisanda bir ihtilal vücuda getirelim. Ah, büyük fikir! Sây, sebat ister...*"(Seyfettin, 2020: 10) 1911 yılında Genç Kalemler dergisinde yayımladıkları Yeni Lisan makalesinde dilde sadeleşme ve millileşme hareketinin tetikleyicisi olur. Eski dilin terk edilmesi gerektiğini söyleyen Seyfettin, yeni edebiyatın ancak yeni bir lisan oluşturmakla mümkün olabileceğini ifade eder. Ahmet Bican Ercilasun'un yayımladığı bu yazı, Türk dil ve fikir hareketinin en önemli isimlerinden biri olan Ömer Seyfettin'in Türklük bilimine katkısının somut göstergesidir.

ERCİLASUN, Ahmet Bican. (2022). "Halk Etimolojisi". *Türk Dili Dergisi*, CXXI (841), Ocak, 10-13: Yaptığı çalışmalarla Türk diline katkılar sunan Ahmet Bican Ercilasun, çalışmasında halk etimolojisi ile halk köken bilgisi arasındaki ayrımdan bahseder. Ercilasun, halk kökenciliği üzerinde kaynak gösterilebilecek eserlerin başında *Dîvânu Lugâti't-Türk'ün* geldiğini söyler. Pek çok kelimenin kökenini açıklayan Ercilasun, Arapça bir sözcük olan meşrutiyet sözcüğünün kökenin pişmanlık yarattığını söyleyerek, açıklanmasındansa açıklanmamasının daha iyi olacağını ifade eder. Yabancı kelimelerden uzaklaşarak Türkçenin gelişimine katkı sağlanabileceğine dikkat çeker.

ERCİLASUN, Ahmet Bican. (2022). "Hüseyin Namık ve Eski Türk Yazıtları". *Türk Dili Dergisi, CXXI (843), Mart, 10-13*: Ahmet Bican Ercilasun, Türk Dili dergisinin mart ayında yayımlanan makalesinde, ünlü Türkolog Hüseyin Namık Orkun'un Türk Bilimine sunduğu katkılardan kısaca söz eder. Ercilasun; Türklerin kültür, tarih, dil, gelenek, görenek, inanışları ve daha bir çok alanda çalışmaları olan Hüseyin Namık'ın çok üretken bir Türkolog olduğunu dile getirir. İstanbul'da tarih bölümünde öğrenciyken çeşitli dergileri araştıran ve inceleyen Hüseyin Namık, bölümünden mezun olunca Macaristan'a gider ve burada Türkolog Gyula Németh'in öğrencisi olup çalışmalarına devam eder. Türklerin ilk yazılı belgeleri olan Göktürk Yazıtları ile ilgili çalışmasını yayımlayan Hüseyin Namık Orkun'un bu çalışması, Türklük bilimine katkı sağlayan temel kaynaklardan sayılır. Ercilasun, Hüseyin Namık Orkun'un çalışmasında nasıl bir yol izlediğini ifade eder. Hüseyin Namık Orkun'un *Eski Türk Yazıtları* adlı eserinin çalışmalarına 1926 yılında başladığını söyleyen Ercilasun, Hüseyin Namık'ın çalışması üzerinde yapılan incelemeleri araştırır. Türklerin ilk yazılı belgelerinin adını taşıyan *Orhun Abideleri* çalışmasında Hüseyin Namık; Radloff, Melioransky, Thomsen'in çalışmalarını temel aldığı ancak tamamen bu çalışmalara bağlı kalmadığını dile getirir. Araştırmacıların değinmediği *Divanı Lügati't Türkü* de çalışmasına dahil eder. Yaptığı pek çok çalışmayla Türklük bilimine katkı sağlayan Hüseyin Namık: "*Türk yazıtlarını Divanı –Lugat-üt-Türk'ün yardımıyla tekrar elden geçirmek ve şimdiye kadar çözülemiyen veya yanlış çözülen yerleri izah etmek dedelerimizin dili olduğundan bizim için daha kolay ve en önemli vazifelerimizden birisidir.*" (Ercilasun, 2022: 12) sözüyle *Divanı Lügat-üt-Türk'ün* önemine dikkat çeker.

ERSOY, Feyzi. (2020). "Türkçenin Bilinen En Eski Sözlüğü Üzerine Yeni Bir Eser: *Dîvânu Lugâti't-Türk'teki Şiirler ve Atasözleri*". *Türk Dili Dergisi, CXIX (823), Temmuz, 99-102*: Pek çok açıdan ilk olma mahiyetine sahip olan, *Dîvânu Lugâti't-Türk* üzerinde çok fazla çalışma yapıldığını söyleyen Ersoy, Mehmet Fuat Köprülü'nün, *Dede Korkut* kitabı için söylediği sözün *Dîvânu Lugâti't-Türk'e* uyarlanabileceğini: "*Terazinin bir kefesine bütün sözlüklerimiz, diğer kefesine DLT koyulsa yine de DLT ağır basar.*" desek, bu büyük eserin kıymetini yine de tam olarak anlatabilmiş sayılmayız." (Ersoy, 2020: 99) söyleyerek sözlüğün önemini gözler önüne serer. Ahmet Bican *Ercilasun'un Dîvânu Lugâti't- Türk* adlı eserini tanıtan Ersoy, eserin içeriği, bölümleri, yazılma sebebi ve yazarı Kaşgarlı Mahmud hakkında bilgiler verir. Türk kültürü, atasözleri, deyimler ve dili hakkında bir hazine niteliğine sahip olan bu eser, Türklük bilimi üzerine çalışacak olanların mutlaka incelemesi gereken temel kaynaklar arasında sayılır.

ERSOY, Feyzi. (2020). "Vefatının 82. Yılında Atatürk ve Türk Dili".*Türk Dili Dergisi, CXIX (827), Kasım, 4-11:* Feyzi Ersoy, yazısını Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm yıl dönümünün 82.yılı dolayısıyla kaleme aldığını söyler. Atatürk'ün sadece bir devlet adamı olmadığını aynı zamanda bir kültür ve sanat adamı olduğunu söyleyen Ersoy, Atatürk'ün dil çalışmalarını anlatmaya geçmeden önce Türk dilinin tarihi gelişimi hakkında bilgi verir. Yazar, Türklerin kullandığı çeşitli alfabelerden Göktürk, Uygur alfabesi ve Karahanlı Türkçesinden; Türkçenin girdiği yabancı dillerin (Arapça, Farsça) etkisinden söz eder. Tanzimat edebiyatıyla beraber dilde sadeleşme hareketlerinin başlamasıyla Tanzimat edebiyatının öncü isimleri bu sadeleşme çalışmalarına önyak olurlar: *"Şinasi, Namık Kemal, Ali Suavi, Ahmet Midhat gibi isimler yazdıkları yazılarda ve ortaya koydukları eserlerde 1860'lar dan sonra bu doğrultuda hareket etmişlerdir. O dönemde bu isimler arasından "Gazeteleri İstanbul'da avam lisanı olan Türkçe ile yazalım." ve "Halkımızın kullandığı bir lisan yok mu, işte onun millet lisanı yapalım." gibi dilin sadeleşmesine yönelik çeşitli görüşler ortaya atanlar olmuştur."* (Ersoy, 2020: 4-5) Tanzimat döneminde hedeflenen sadeleşme hareketi Servet-i Fünûn döneminde sekteye uğrar. II. Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan Milli Edebiyat'la beraber dilde sadeleşmeye geri dönülür. Meşrutiyet'in ilânından sonra 1923'de Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletinin geçtiği sancılı süreçlerin ödülünü Cumhuriyet'in ilânıyla Türk halkına armağan eder. *Atatürk: "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkı Türk milletidir. Türk milleti demek Türk dili demektir. Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felaketler içinde ahlakının, ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyinin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir."* (Ersoy, 2020: 5) diyerek dilin önemine dikkat çeker. Türklerin tarih boyunca yaygın kullandıkları alfabelerin Köktürk, Uygur, Latin, Arap, Kiril alfabeleri olduğunu söyleyen Ersoy, Latin alfabesinin diğer alfabelere göre dile birçok kolaylık getirdiğini söyler. 1 Kasım 1928'de Harf Devrimi ilân edilir ve Latin alfabesi kullanılmaya başlanır. Atatürk Sarayburnu Parkı'nda yaptığı konuşmada şu sözleri sarf eder: *"Güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim ahenktar, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir."* diyerek yeni Türk harflerinin önemini vurgular. Ersoy, Atatürk'ün Türk dili ve tarihine yaptığı pek çok katkıyı dile getirerek Türk milleti için önemini vurgular.

ERSOY, Feyzi. (2022). "Dîvânu Lugâti't-Türk 950 Yaşında!..". *Türk Dili Dergisi, CXXI (841), Ocak, 4-9:* Türklük biliminin babası sayılan Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı *Dîvânu Lugâti't-Türk*, 1077 yılında Abbasi halifesi Ebul-Kâsım Abdullah'a sunulmuştur. Eser;

İlk Türkçe sözlük, dil bilgisi kitabı, Türk haritasını içinde barındıran devasa bir mirastır. Ersoy, Kaşgarlı Mahmut'un bu sözlüğü Araplara Türkçe öğretmek ve Türkçe'nin de Arapça kadar üstün bir dil olduğunu göstermek amacıyla yazdığını söyler. Ersoy, *Dîvânu Lugâti't-Türk'ün* 950.yılı münasebetiyle yazdığı makalede eserin önemini maddeler halinde açıklar. Eserle alakalı kısa bir bilgi verdikten sonra eserin yazıldığı dönemi açıklar. Oğuzların bölgede hakim bir güç olduğunu söyleyen yazar, eserin yazıldığı yüzyılda Türkçenin yaygın kullanılan bir dil olduğunu ifade eder. Haritada dünyanın merkezine Balasagun'u koyarak bir bakıma Türklerin yaşadığı bölge ile dünyanın merkezi arasında güçlü bir ilişki kurar: "...dünyanın hâkimi artık Türklerdir." (Ersoy, 2022:6) Eserin nasıl ve kimler tarafından bulunduğunu anlatan Ersoy, eser hakkında yapılan çalışmalardan bahseder. Türklük bilimi açısından bir hazine niteliğinde olan bu eser, alan açısından kaynaklık teşkil eder. Eser; Türklerin kültür, dil, coğrafya, deyim ve atasözleri gibi bir çok alanda bilgi vererek Türkoloji'nin kaynak kitapları arassındaki yerini alır.

GÖZAYDIN, Nevzat. (2018). "Macar I. Kunos'tan TRT'ye Uzanan Türkü Köprüsü". *Türk Dili Dergisi, CXV (803), Kasım, 64-72:* Nevzat Gözaydın, Macaristan'ın Türkoloji birimlerinin önde gelen merkezlerinden biri olduğunu söyler. Osmanlı Devleti ile etkileşim içinde bulunan Macarlar, Türk dili, edebiyatı, kültürü, sosyal yaşamı ve dini inancı gibi bir çok alanda bilgi sahibi olmak amacıyla araştırmalar yaparlar. Türkoloji'nin gelişmesine katkı sağlayan bu durum bir çok yabancı kökenli Türkolog'un yetişmesine de vesile olur. Göktürk alfabelerinin bir kısmını çözen Wilhelm Radloff "*Türk Boylarının Halk Edebiyatından Örnekler*" adlı eserinin 8. cildini hazırlayan Ignacz Kunos, Osmanlı coğrafyasında derlediği metinler üzerine bir çalışma yapar. Türkü, mani, bilmece, masal türündeki eserleri Türkçeye çevirir. Amacının Kunos'un derlediği türkülerin TRT'nin repertuarına girenlerinin isimlerini, repertuar numarasını ve derlemecisini göstermek olduğunu söyleyen Gözaydın, Kunos'un incelemelerinin Türk halk kültürüne ve bilimine kaynaklık teşkil edebileceğini söyler. Gözaydın, Kunos'un derlediği metinlerin ele alınıp incelenmesi ve yayımlanmasının önemine dikkat çekerek yazısını noktalar.

GÖZAYDIN, Nevzat. (2020). "Bir Baş Ucu Eseri". *Türk Dili Dergisi, CXIX (826), Ekim, 105- 107:*

Yazar, bu makalede Ingeborg Hauensechild'ın , "*Turcologica*", adlı eserini tanıtır. Türkoloji alanında bir çok çalışması olduğunu söylediği Ingeborg Hauensechild'ın eserinin Türkoloji'ye hizmet eden en önemli kaynaklar arasında sayıldığını söyler. Hauensechild'ın titizlikle yaptığı bu çalışmada hububatlar hakkında ayrıntılı bilgiler verdiğini söyler. Türk dili,

kültürü, tarımı ve besin kaynakları ile ilgilenen kişilerin baş ucu kaynağı olabileceğini düşündüğü eserin katkılarına dikkat çeker.

GÖZAYDIN, Nevzat. (2022). "Ahmet Hamdi Tanpınar'dan Söz Varlığımıza Katkılar".*Türk Dili Dergisi, CXXI (841), Ocak, 36-44:* Gözaydın, Modern Türk edebiyatının en önemli isimleri arasında sayılan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 70.ölüm yıldönümü dolayısıyla yayımladığı makalede Tanpınar'ın eserlerinde geçen sözcüklerin ve anlamlarının "*Türkçe Sözlük*" e kazandırdığı faydalardan bahseder. Yazar, önceki sayıda Tanpınar'ın *Sahne'nin Dışındakiler* adlı eserini incelediğini ve Tanpınar'ın *Türkçe Sözlük'e* kattığı sözcükler hakkında bilgi verir. Bu çalışmasında da *Beş Şehir* ve *Mahur Beste* adlı eserlerde kullanılan seksen altı sözcüğün söz konusu eserlerde hangi anlamda kullanıldıklarını okuyucuyla paylaşır. Sözcüklerin eserlerde kullanılan anlamlarından yola çıkarak Türkçenin zenginliklerini ortaya koyan bu incelemeyle yazarın, Türk bilimine katkı sağlama gayretinde olduğu görülür.

GÜLENSOY, Tuncer. (2021). "Büyük Türk Tarihcisi Zeki Velidî Togan'ın Umumî Türk Tarihine Giriş Adlı Eserinin Türk Dili ve Edebiyatına Katkısı Açısından Değerlendirilmesi".*Türk Dili Dergisi, CXX (829), Ocak, 56-63:* Tuncer Gülensoy, yazısına İstanbul Üniversitesi'nde Türkoloji bölümüne başladığı yıllar hakkında bir anısını anlatarak başlar. Fakülteye giderken vitrinlerde baktığı kitaplardan, hocalarından ve sınıf arkadaşlarından söz eden Gülensoy, Zeki Velidi Togan'ın *Umumî Türk Tarihine Giriş* adlı eserinin Türk dili ve edebiyatı yönünden önemli oluşunu söyler. İçindeki bölümler hakkında bilgi verdikten sonra eserin herkes tarafından okunması gerektiğini tavsiye eder. Kitabın zengin bir kaynakçasının olduğunu söyleyen yazar, Zeki Velidi Togan'ın eserinin Türk dilcileri ve tarihçileri tarafından incelenmesi gereken bir kaynak olduğunu belirtir hatta : "*Bu eserde yazılanlar öğrenilmeden "tarihçi" ve "Türk dilcisi" olunamaz.*" (Gülensoy, 2021: 63) diyerek bu eserin temel kaynak olabilecek nitelikte önemli bir yapıt olduğuna dikkat çeker.

GÜRSES, Reşide. (2019). "Türklük Bilimi Sözlüğü I. Yabancı Türkologlar".*Türk Dili Dergisi, CXVII (811), Temmuz, 107-109:* Gürses, çalışmasında Hasan Eren'in "*Türklük Bilimi Sözlüğü I. Yabancı Türkologlar*" adlı kitabının tanıtımını yapar. Hasan Eren, Türklük bilimi alanında çalışma yapmış yüz elli yedi Türkolog'un bibliyografyasına, Türkoloji kavramı hakkında bilgilere yer vererek çalışmasını bölümlere ayırır. Yazar, Türkoloji biliminin alanı ve kapsamından söz eder: "*Türklük bilimi" diğer bir deyişle "Türkoloji";*

Türklere, Türklüğe dair konuları inceleyen bilim dalıdır. Türklük biliminin konusu; Türk dili, lehçeleri, tarihi, edebiyatı vb. alanlardır." (Gürses, 2019: 108) Türkoloji araştırmalarının 18. ve 19. yüzyıl itibarıyla yaygınlaştığını söyleyen Gürses, Avrupa'da ve Avrupa dışında Türkoloji çalışmalarını destekleyecek pek çok çalışma merkezinin kurulduğunu söyler. Kitap, Türklük bilimine kaynaklık eden önemli bir yapıttır.

HASGÜL, Mahmut. (2018). "Yeni Medeniyet Kurgusunda Türkçenin Yeri ve Yeterliliği". *Türk Dili Dergisi, CXVII (798), Haziran, 104-111*: Bir milletin kimliği olan dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en temel öğedir. Dilin milletleri etkileyen en önemli unsur olduğunu bilen dil bilimciler her zaman dili geliştirmek ve sadeleştirmek için çaba harcamışlardır. Kaşgarlı Mahmud tarafından yazılan *Dîvânu Lugâti-t Türk*, 15. yüzyılda Ali Şîr Nevâyî tarafından yazılan *Muhâkemetü-l Lügateyn*, bu alanda yapılan en önemli çalışmalar arasındadır. Karamanoğlu Mehmed Bey'in: "*Bugünden sonra divanda, dergâhta ve bargâhta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır.*" (Hasgül, 2018: 105) sözü Türkçenin gelişmesi için atılan en büyük adımlardan biridir. Hasgül, Divan edebiyatıyla Fars ve Arap edebiyatının etkisine giren Osmanlı Türkçesinin, Tanzimat döneminde sadeleşme çabalarına konu olduğunu, Milli Edebiyat Dönemi'nde Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının çıkardıkları Yeni Lisan makalesiyle sadeleşme hareketlerinin hız kazandığını ifade eder: "*Dil, millî kültürün hem kurucu temel unsuru hem de taşıyıcısıdır.*" (Hasgül, 2018: 108:) Milli Edebiyat sanatçıları Milli Edebiyat'ın oluşmasında dilin önemine vurgu yaparlar. Cemil Meriç de dilin önemine şu şekilde değinir: "*Kamus, bir milletin hafızası, yani kendisi; heyecanı, hassasiyetiyle, şuuruyla. Kamusa uzanan el namusa uzanmıştır.*" (Hasgül, 2018: 105-106) Cumhuriyet'in ilanı, Latin harflerinin kullanılmaya başlanması ve Türk Dil Kurumu'nun açılması ve dil alanında yapılan çeşitli faaliyetlerle de dil yabancı kökenli sözcüklerin tutsaklığından kurtarılmaya çalışılır. Hasgül, Türkçenin dil bilgisi hakkında yabancı Türkologların, Türk kökenli Türkologlardan daha fazla çalışma yapmasından duyduğu üzüntüyü dile getirir. Türkçe gramer çalışmaları yapan önemli isimlerden bahseden yazar, onlar gibi Türkoloji'ye katkı sağlayan isimlerin yetiştirilmesi gerektiğini düşünür. Türkçe gibi zengin bir dilin imkânlarından faydalanılması gerektiğini düşünen Hasgül'ün bu çalışması Türklük bilminde dil hususunda dikkate değerdir.

KARABAY, Muhsin. (2021). "Yunus'tan Yahya Kemal'e Yaşayan Türkçemiz". *Türk Dili Dergisi, CXXI (837), Eylül, 62-67*: Makalenin 2021 yılının Yunus Emre yılı olarak Cumhurbaşkanlığı'nca ilân edilmesiyle kaleme alındığını söyleyen Muhsin Karabay, Türk edebiyatının önemli isimlerinden Nihad Sâmi Banarlı'nın "*Yûnus'un Türkçesi*" adlı eserinden

esinlenerek bu çalışmayı yaptığını söyler. Yunus Emre'nin çağlar ötesini aşan namının pek çok sebebi vardır. Türk kültür, dil, tasavvuf, edebiyat, inanış ve yaşayış hayatına etki eden Türk edebiyatının en güçlü seslerinden Yunus Emre şüphesiz bu etkisiyle Türklük biliminde de katkısı yadsınamayacak ölçüde büyük bir sanatçıdır. Döneminde yaygın olarak kullanılan Arapça ve Farsa sözcüklerin aksine sade Türkçe ile yazma noktasında ısrarcı olan Yunus Emre'nin Türk diline katkısı büyüktür. Karabay, Türk milletinin Yunus Emre'nin etkisiyle yabancı kökenli sözcükleri kendi dillerine uyarlayarak ya da Türkçeleştirerek kullandıklarını söyler. Muhsin Karabay, İstanbul'da şair öğretmen Haşim Nezihi Okay hayatı ve ölümü hakkında bilgi verir ve hocanın Yahya Kemal ile Yunus Emre'nin Türkçesi hakkında anılarına yer verir. Yazar, arkadaşlarıyla İstanbul Park Otel'e Yahya Kemal'i ziyarete gittiğini söyleyen Haşim Nezihi Okay'ın o tarihlerde Yahya Kemal'in *Erenler* eserini hakkında kendisine fikrini soran Yahya Kemal'e eserini fevkalade bulduğunu ve "*Yunus kokuyor.*" (Karabay, 2021: 65) şeklinde yorumda bulunduğunu anlatır. Karabay, Yahya Kemal'in bu yorum üzerine öfkelenildiğini ve Yunus Emre'nin bir şiirini okumasını istediğini söyler. Haşim Nezihi Okay, Yunus Emre'nin şiirini okuduktan sonra Yahya Kemal'in ağladığını görür. Halk edebiyatıyla ilgilenmediğinden bu şiire rastlamadığını söyleyen Yahya Kemal Beyatlı, şiiri dinledikten sonra Yunus Emre'nin Türkçesine ve şiirine hayran kalır. Hem Yunus Emre hem de Nihat Sami Banarlı Türk diline ve edebiyatına önemli katkılar sunmuşlardır. Bu sebeple Türklük bilimi alanında anılması gereken isimler arasındadırlar.

KARACA, Samet. (2020). "Türk Dili Tarihinde 1828-1829: Osip Senkovskiy ve Türk Seferlerindeki Rus Askerleri İçin Cep Kitabı". *Türk Dili Dergisi, CXIX (824), Ağustos, 88-93*: Osip Senkovskiy'in Rusya'da Oryantalizmin kurucuları arasında sayıldığını söyleyen Samet Karaca, Senkovskiy'in eserinin Türklük bilimine olan katkısından bahseder. Andrey Nikolayeviç Kononov, "*Rusya'da Türk Dillerinin Araştırılması Tarihi*" adlı eserinde Osmanlıyla ilişki kuran milletlerde Türkçe öğrenme ihtiyacının doğduğunu ve bunu da Senkovskiy'in "*Türk Seferlerindeki Rus Askerleri İçin Cep Kitabı*" adlı eseriyle karşıladıklarını ifade eder. Kitabın ilk bölümünde Rusça-Türkçe sözlüğün yer aldığını, ikinci bölümünde Türkçe dil bilgisi hakkında bilgi verip, son bölümde kitabı Rus askerlerine ithaf ettiğini söyler. Karaca, Senkovskiy'in kitabında Rusya'daki Türkoloji incelemelerini irdelediğini ve bununla birlikte dönemin sosyo-ekonomik, dini inanışı gibi bir çok konu hakkında da bilgi veren önemli bir eser olduğunu söyler.

KARADENİZ, Mustafa. (2019). "Edebiyatın Nabzının Yüksek Olduğu Yıllar: 1950'ler Türkiye'sinde Edebiyat Dergileri". *Türk Dili Dergisi, CXVII (811),*

Temmuz, 104-107: Karadeniz, Aslı Uçar'ın "*1950'ler Türkiye'sinde Edebiyat Dergileri*" adlı eserini tanıtmak amacıyla bu yazıyı kaleme aldığını söyler. Yazar, Aslı Uçar'ın çalışmasında Cumhuriyet döneminde oluşan çeşitli şiir akımlarının çıkardığı dergiler: "*Hisar, Mavi, Pazar Postası, Varlık ve Yeditepe*" (Karadeniz, 2019: 104) ve bu dergilerin yayım faaliyetlerinden, birbirleriyle ilişkilerinden bahseder. Dergiler her dönemde Türk dili, edebiyatı, tarihi, kültürü, siyaseti, coğrafyası gibi pek çok alanda dikkatle incelenen ve okuyucunun şuuru zenginleştiren önemli eğitici mahfillerdir. Türkoloji açısından da önemli kaynak teşkil eden dergiler, kimi zaman tartışmalara yer vermiş, kimi zaman duygulara, düşüncelere, sevinçlere ortak olmuştur. Dergiler; döneminde yaşanan siyasal, sosyal ve edebi olaylarının somut belgeleri niteliğindedirler.

KARAHAN, Leyla. (2020). "Türk Dilinin Anıt Türk Dilinin Anıt Eserlerini Yeniden Yorumlamak: Nehir Destan Oğuzname ve Dîvânu Lugâti't-Türk".*Türk Dili Dergisi, CXVIII (820), Nisan, 38-47:* Anıt sözcüğünün *Türkçe Sözlük'teki* anlamına değinen Leyla Karahan, ölümsüz olan eserler sıralandığında ilk sırada: "*Köktürk Yazıtları, Kutadgu Bilig, Dîvânu Lugâti't -Türk, Oğuznameler*" (Karahan, 2020: 38) gibi eserlerin gelebileceğini söyler. Geçmişten günümüze Türklük biliminin çalışma konuları arasında sayılan bu eserler; Türk milletinin dili, kültürü, sosyal ve siyasal yaşamı, coğrafyası, diğer boylarla ilişkileri, gelenek görenek gibi pek çok alanda baş ucu kitabı sayılabilecek niteliklere sahip bir kaynaktır. Bu alanda çalışan Türkologlardan birinin de Ahmet Bican Ercilasun olduğunu söyleyen Karahan, bu çalışmasında Ercilasun'un *Nehir Destan Oğuzname (Oguz Bitig)* ve 2014 yılında yayımlanan *Dîvânu Lugâti't -Türk* adlı eserlerinden bahseder. Milli kültürün en önemli hazinesi olan bu eserlerin her zaman tazeliğini koruduğunu söyler. Yazar, Ercilasun'un *Dîvânu Lugâti't-Türk* eserinin çeşitli isimler tarafından Türkçeye çevrildiğini söyler: "*Bu çalışmaların hepsi ya Atalay'ın Türkçe ya da Dankoff ve Kelly'nin İngilizce çevirilerine dayanıyordu.*" (Karahan, 2020: 43) Bu çevirilerde daha çok Besim Atalay'ın ve Dankoff ve Kelly'nin çevirilerine dayandığını ifade eden Karahan, Ercilasun'un 2014 yılında yayımlanmış olduğu bu eserin diğer yayımlardan farkı ve düzeltilmesi gereken hususlarından söz eder. Karahan bu eserin bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceğine ve önemine dikkat çeker.

KORKMAZ, Zeynep. (2020). "Yine Oğuznâmeler Üzerine".*Türk Dili Dergisi, CXIX (824), Ağustos, 14-31:* Yazar, Leyla Karahan'ın Türk Dili dergisinin Nisan/2020 sayısında "*Türk Dilinin Anıt Eserlerini Yeniden Yorumlamak: Nehir Destan Oğuzname ve Dîvânu Lugâti't- Türk*" başlıklı yazısında Ahmet Bican Ercilasun'un "*Nehir Destan Oğuzname*

(*Oğuz Bitig*)" ve "*Dîvânu Lugâti't-Türk*" adlı eserleri hakkında güzel bir çalışma yapıldığını ancak ayrıntılı bilgi verilmediğini söyler. Zeynep Korkmaz, "*Yine Oğuznâmeler Üzerine*" adlı yazısında "*Oğuzname*" üzerinde daha ayrıntılı bilgiler vereceğini söyler. Destanların millî idealin yansıması olduğunu söyleyen Korkmaz, destanların milletlerin yaşayışı ve kültürü hakkında bilgi veren önemli kaynaklar olduğunu ifade eder. Ahmet Bican Ercilasun'un derlediği eserde yaptığı değişiklikleri anlatan Korkmaz, Ercilasun'un eserini çeşitli bölümlere ayırdığını ve yapı kısmında Oğuzların yaşayışı, niteliği, tarihi hakkında bilgi vererek değindiği temel noktaları başlıklar ve maddeler halinde özetler. Türklerin atası olan Oğuzlar hakkında bilgi veren *Dede Kokut Kitabı* üzerinde yapılan bu çalışma, Türklerin tarihi vesikaları ve kimlikleri olması yönüyle Türklük biliminin en önemli kaynakları arasında sayılır.

KORKMAZ, Zeynep. (2021). "Belgelerim ile Birlikte Dil ve Edebiyat Üzerine Söyleşiler".*Türk Dili Dergisi, CXX (832), Nisan, 97-98:* Zeynep Korkmaz'ın bu çalışması Şafak Karakoç'un *Belgelerim ile Birlikte Edebiyat Söyleşileri* eserinin tanıtım yazısıdır. Yazı eserin Türk dili, kültürü ve edebiyatı hakkında bilgi veren önemli bir kaynaktır. Eserin tanıtımına geçmeden önce izlediği metottan bahseden yazar, eserin farklı dilleri öğrenmeye çalışan kişilerin dile bakışlarıyla ilgili bilgiler verdiğini söyler. Korkmaz, Karakoç'un eserinde yabancı kökenli sözcükleri kullanmanın Türkçeyi aşağı çektiğini ve insanların günlük yaşamında kullandıkları kimi kelimelerin Türkçe karşılıkları olmasına rağmen yabancı karşılıklarını kullanmaya devam etmelerinin dili yozlaştırma noktasında önemli bir husus olduğuna dikkat çektiğini söyler. Dilde sadeleştirme, kültür, alfabe ve dil düzleminde yapılan yanlışlardan ve kurtulma yollarından söz eder. Bu tanıtım yazısıyla birlikte Şafak Karakoç'un eserinin Türklük bilimine katkı sağlayacağı su götürmez bir gerçektir.

KOYUNCU, İsa. (2021). "Prof. Dr. Mustafa İsen ile Edebiyat ve "Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü" Çerçevesinde Bir Söyleşi".*Türk Dili Dergisi, CXX (830), Şubat, 40-47:* İsa Koyuncu'nun Mustafa İsen ile gerçekleştirdiği söyleşi dil bilimi açısından önem arz eder. Koyuncu, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* çalışmasının yürütücü olan Mustafa İsen'e sözlük hakkında sorular yöneltir. İsen, bu sözlükle Türkçenin zengin söz varlığının dile getirildiğini söyler. Koyuncu, bu sözlüğün kendisinden önceki çalışmaların toplamı olduğunu ifade ederek, bu sözlük ile diğer eserler arasındaki farkın ne olduğu, Türk edebiyatı ile Dünya edebiyatının kıyaslandığında ortaya neler çıkabileceği, İsen'i yapılan bu çalışmalara nelerin ittiğini, tezkirelerin öneminin ne olduğu üzerine sorular yöneltir.

Balkanların edebiyat ve kültürünün Türkolojiye katkı sağladığını söyleyen Koyuncu, söyleşi için Mustafa İsen'e teşekkür ederek söyleşiyi noktalar. İsen, eserlerini vücuda getirirken tecrübelerden ve birikimden beslendiğini dile getirir. Söyleşi, Türkoloji'ye katkılar ciddi malzemeler getiren sözlükleri konu etmesi yönüyle önemlidir.

POLAT, Nazım Hikmet. (2020). "109. Yılında Yeni Lisana Eleştirel Bir Bakış".*Türk Dili Dergisi, CXVIII (820), Nisan, 14-23:* Nazım Hikmet Polat, Milli Edebiyat Dönemi'nin en önemli isimleri arasında sayılan Ömer Seyfettin'in ölümünün üzerinden yüz yıl geçtiğini söyler. Ömer Seyfettin ve arkadaşları Selânik'te çıkardıkları Genç Kalemler dergisinde yayımladıkları *Yeni Lisan* makalesi ile dilde ve edebiyatta yeni bir dönem başlatırlar. Polat, *Yeni Lisan'a Hazırlık* başlığında Tanzimat edebiyatının öncülerinden Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın Türkçenin mevcut durumundan şikayet ettiklerini dile getirir. İkinci Meşrutiyet'in ilânının Türkçede sadeleşme düşüncesinin hız kazandığını belirten Polat, bu düşüncenin şekillenmesinde dönemin dergilerinin de etkili olduğunu söyler. "*Edebiyatta İhtilal*": *Yeni Lisan* başlığında Ömer Seyfettin'in Servet-i Fünûn edebiyat anlayışının değişmesi gerektiğini düşünür ve arkadaşı Ali Canip Yöntem'le fikirlerini paylaşır. Ömer Seyfettin ve Ali Canip Yöntem'in önderliğinde *Yeni Lisan* makalesinin yayımlanmasıyla yeni bir şuur vücuda getirilir. Yazılan eserlerde milli kaynaklara yönelmesi gerektiğini savunan sanatçılar, kendilerine yöneltilen eleştirilere cevap verirler. Polat, "*Yeni Lisan" Ne Diyor?"* başlığında da diğer başlıklarda dile getirdiği görüşü daha da kapsamlı bir şekilde dile getirir. Dil, edebiyat, sosyal ve siyasal durumun bir ürünü olan bu makale Türklük bilimine önemli malzemeler sunar.

POLAT, Nazım Hikmet. (2020). "Yeni Lisan'da Divan Edebiyatı Eleştirisi".*Türk Dili Dergisi, CXVIII (821), Mayıs, 18-29:* Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının Selânik'te Genç Kalemler dergisinde yayımladıkları *Yeni Lisan* makalesinin önceki *Türk Dili* dergisinin sayısında değinildiğini söyleyen Polat, bu sayıda da makalenin sadece dil alanına değil edebiyat alanına da etki ettiğini söyler. Dile sirayet eden her hareketten paralel olarak edebiyatın da etkileneceğini söyleyen Polat, Genç Kalemler üzerinde çalışılan kimi eser ve yazarlardan bahseder. Yazısında eserlerdeki fotoğraflara yer veren Polat, *Yeni Lisan'da* divan edebiyatı eleştirisi konusuna ele alır. Milli bir edebiyat için milli bir lisanın yaratılması gerektiğini düşünen Milli Edebiyat temsilcileri, divan edebiyatı gibi Arapça, Farsçanın etkisi altına girmiş bir dilin bu etkiden arıtılması gerektiğini savunurlar. Divan edebiyatının artık öldüğünü savunan sanatçılar, edebiyatta da dilde olduğu gibi yenilik yapılması gerektiğini düşünürler. Türkoloji, edebiyatın, ilmin, insanın olduğu her alanı içine alan kapsamlı bir

bilim olduğundan dilde ve edebiyatta yapılan bu yenilikler de Türklük bilimine katkı sağlamaktadır.

POLAT, Nazım Hikmet. (2020). "Türk Dil Kurumunun Büyük Atası Türk Derneği ve Dergisi Hakkında Notlar".*Türk Dili Dergisi*, CXVIII (822), Haziran, 10-23:

Polat yazısında Türk Derneği'nin "...tarihimizde ilk Türklük bilimi kuruluşu" olduğunu ve Türk Derneği dergisinin de "...Türklük bilimi alanının ilk bilim dergisi" (Polat, 2020: 22) olduğunu söyler. II.Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908'li yıllarda yaygın bir şekilde işlenen Türklük konusu ve dilde sadeleşme fikri Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde ilan edilen Cumhuriyet'le daha da sistematik bir hale gelir. Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu Türk Dil Kurumu'nun: "*Türk Derneğinin yenilenmiş hâli*" (Polat, 2020: 22) olduğuna dikkat çeken Polat: "*Türk Dil Kurumunun elinizdeki Türk Dili dergisinin büyük atası Türk Derneği dergisidir.*" (Polat, 2020: 22) ifadesiyle Türk Dil Kurumu'nun, Türk Derneği'nin uzantısı olduğunu dile getirir. Türk Derneği dergisinin Türk Dili dergisi açısından önemine dikkat çeker. Her iki dergi de Türklük bilimine büyük katkılar sağlayan milli bir şuurun somut ürünleridir.

ÖZEN, ERATALAY, Sevda. (2021). "Bilge Tonyukuk Yazıtı". *Türk Dili Dergisi*, CXX (832), Nisan, 101-104:

Eratalay, Ali Akar'ın *Bilge Tonyukuk Yazıtı*'ninin bugüne kadar vezir Tonyukuk üzerinde yapılmış en kapsamlı çalışma olduğunu söyler. Türk dilinin ilk yazılı belgeleri olan *Göktürk Yazıtları*'nın en önemli üç bengü taşı arasında sayılan *Tonyukuk Yazıtı*, Türklerin kültür, siyaset, dili hakkında bilgi veren ve Türklük bilimine katkı sağlayan önemli bir kaynaktır. Eserin üç bölümden oluştuğunu söyleyen Eratalay, *Bilge Kağan* ve *Kül Tigin Yazıtları*'nın gölgesinde kalan anıtın bu eserde ayrıntılı olarak ele alındığını ifade eder. Türkoloji açısından önem arz eden anıt, Türkler hakkında pek çok bilgiye erişme imkanı sunar.

SAMOYLOVİÇ, Aleksandr Nikolaeviç. (2020). "Türkiyat Mecmuası".*Türk Dili Dergisi*, CXVI (819), Mart, 40-45:

Rus Türkolog Samoyloviç, Türklerin dili, edebiyatı, kültürü, folkloru üzerine yaptığı çalışmalarla adından söz ettirmektedir. Samoyloviç, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve Türkiye'deki nüfus artışının bu ülkelerdeki Türkoloji çalışmalarına ivme kazandırdığını söyler. I.Dünya Savaşı'ndan sonra Türkoloji üzerinde çalışmalar yapan kuruluşların sayısındaki artışa dikkat çeken yazar, bu alana hizmet etmek üzere açılan enstitülerden söz eder. Bu dönemde İstanbul Üniversite'sine bağlı olarak Atatürk'ün desteği ile ortaya çıkan Türkiyat Enstitüsü'nün öncüsü olarak Mehmet Fuat

Köprülü seçilir. Enstitü, Türk dili, kültürü, edebiyatı, tarih, coğrafya gibi bir çok alana hizmet etmek amacıyla *Türkiyat Mecmuası* dergisini çıkarmaya başlar. Dergi, Türkoloji alanına büyük hizmetler sunduğu için Türkoloji alanında başvurulacak önemli bir kaynaktır.

SERTKAYA, Osman Fikri. (2022). "Hüseyin Namık Orkun ve Yayımladığı Yenisey Yazıtları Metinleri Üzerine".*Türk Dili Dergisi, CXXI (843), Mart, 14-17:* Osman Fikri Sertkaya, Hüseyin Namık Orkun'un 120. doğum yıldönümünde kaleme aldığı bu makalede ünlü Türkolog Hüseyin Namık Orkun'un yaşamı hakkında bilgi verir. Yazar, Orkun'un İstanbul Üniversitesi'nde tarih bölümünden mezun olduğunu, Macaristan'da bilimsel çalışmalarına devam ettiğini ve orada önemli hocalardan dersler aldığını belirtir. Pek çok dil bilen Hüseyin Namık Orkun'un, Türk Bilimine pek çok eseriyle katkı sağlayan önemli bir Türkolog olduğunu söyler. *Eski Türk Yazıtlar* adıyla dört cilt yayımlanan kitabı Türkoloji çalışmaları arasında temel kaynak teşkil eder. Yazar, Hüseyin Namık Orkun'un eserinin üçüncü cildinde yer alan *Yenisey Yazıtları* üzerinde duracağını belirterek yazıtlar hakkında en kapsamlı çalışmayı yapan kişi olduğunu söyler. Kırk üç yazıtı incelerken kullanılan metotlardan bahseden Sertkaya, yazıtların pek çok yönü ile değerlendirildiğini ve nitelikli bir çalışma yapıldığını belirtir. Yazar, Hüseyin Namık Orkun'dan 1940 yılında yaptığı çalışmanın üzerinden geçen zamandan sonra teknolojinin geliştiğini ve yazıtlar hakkında pek çok kişinin çalıştığını ve Orkun'un yazıtlarında kişi adları, okuma düzeltmeleri gibi bazı kısımların son yapılan çalışmalarda göz önünde bulundurulduğunu söyler. Yazar, Türk diline ve Türklük bilimine katkı sağlayan ve yayımlanacak yeni külliyatta öncü sayılabilecek üç isime: "*Şemsettin Sami, Necib Asım [Yazıksız] ve Hüseyin Namık Orkun*" (Sertkaya, 2022: 17) teşekkür ederek makalesini noktalar.

SEYFETTİN, Ömer. (2020). "Tasfiyecilik Başka".*Türk Dili Dergisi, CXVI (819), Mart, 14-16:* Ömer Seyfettin, Genç Kalemler dergisinde çıkan *Yeni Lisan* makalesine karşı çıkan kişilerin makaleyi yanlış anladıklarını söyler. Yeni Lisancıları eleştirenlerine ve onları tasfiyecilikle suçlamalarına karşı çıkan Ömer Seyfettin, bu polemiklerin önüne geçmek için açıklamalar yapar. *Yeni Lisan* anlayışını savunanlar, konuşurken kullanılmayan terkip ve sözlerin yazılırken de kullanılmaması gerektiğini öne sürerler. Seyfettin, milli dilin üslûba dahil edilmesi gerektiğini savunarak *Yeni Lisan'* a karşı çıkanların öncelikle herkesçe bilinen, reddedilen ilmi görüşleri açıklamaları gerektiğini söyler. Ömer Seyfettin, Milli Edebiyat Dönemi'nde pek çok çalışmaya imza atar. Bu çalışmalar arasında en önemlisi dil ve edebiyat

alanında yapmaya çalıştığı yenilik faaliyetleridir. Bu hususta Ömer Seyfettin, Türkoloji alanına katkılar sağlayan bir sanatçdır.

SEYFETTİN, Ömer. (2020). "Ne Vakit Doğru Yazacağız?". *Türk Dili Dergisi*, CXIX (824), Ağustos, 36-42: Milli Edebiyat Dönemi'nin en önemli isimleri arasında sayılan Ömer Seyfettin, makalenin başlığına konu alan soruya konuşulduğu gibi yazıldığı takdirde ancak doğru bir yazımdan söz edileceğini söyleyerek cevap verir. Seyfettin, yabancı kelimeleri Türkçe söyleyişlerine uydurarak söylendiğini ifade eder ve bunlara örnekler verir. Eski Türk edebiyatında Türklüğün göz ardı edildiğini söyleyen Ömer Seyfettin, bu edebiyatın devamı niteliğinde olan Servet-i Fünûn edebiyatının da Türklüğe yabancı kaldığını söyler. Bulgaristandaki yazarların Türk yazarlardan daha çok para kazandığını ve bunun sebebinin de halkın konuştuğu dili dikkate alarak yazmaları olduğunu söyler. Üç dört milyonluk bir milletin tercümanı olan bu yazarların karşısında yer alan Türk yazarların daha geniş bir kitleye hitap etmelerine rağmen kullandıkları diller ile halkı arasında kopukluk yaşadıklarını dile getirir. *Yeni Lisan* makalesinde de dil hakkında düşüncelerini dile getiren Seyfettin, milli bir edebiyatın ancak milli bir lisanla mümkün olabileceğini söyler. Bu konuda da Türk gençlerinin bilinçlenmesi noktasında uyarıda bulunur ve onların omuzlarında büyük vazifeler olduğunu hatırlatır: "*Türkçeyi, Türklüğünü duyanlar düzeltecek. Lisan meselesi bir kavmiyet meselesidir. Bu meseleye kavmiyetsizlerin karışmaya hakları yoktur.*" (Seyfettin, 2020: 42) Türkçeyi içinde ancak Türklük şuurunu yeşertip besleyenlerin geliştirebileceğine ve dilin basit bir mesele olmadığını bir millet meselesi olduğunu söyler.

TAN, Nail. (2019). "1932'den 2012'ye Türk Dil Kurumu ". *Türk Dili Dergisi*, CXVII (811), Temmuz, 34-57: Nail Tan, Türk Dil Kurumu'nun kuruluşunun 87.yıl dönümü sebebiyle kaleme aldığı yazıda 1923'te Cumhuriyet'in Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde ilan edilmesiyle toplumda yeni bir yapı oluşmaya başladığını söyler. Cumhuriyet'in ilânıyla yeniliğin tohumlarının ekildiği topraklarda Türk dili, tarihi, edebiyatı daha iyi beslenebilsin ve gelişsin diye çeşitli çalışmalar yapılır. Bu yenilik ihtiyacını karşılamak amacıyla Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu kurulur. Kurumun çalışmaları, başkanları ve yazarları hakkında bilgi veren Tan, TDK'nin kuruluş gayesini maddeler halinde açıklar. Kurumun çalışmalarını: *Dernek Dönemi (1932-1983)*, *Devlet Bilim Kurumu Dönemi (1983-)* ve *Devlet Bilim Kurumu Dönemi Çalışmaları (1983-2012)* başlıklar halinde açıklar. Yazar, Kurumların pek çok öğrenciye burs imkanı sağladığını ve gençlerin eğitimine önem verdiğini ifade eder.

TAN, Nail. (2020). "Avrupa'da Basılmış İlk Türkçe Atasözleri Kitabı".*Türk Dili Dergisi, CXVIII (820), Nisan, 98-101:* Oğuzhan Durmuş'un *Türkçe'nin Basılı İlk Atasözü Kitabı: G.B. Donado'nun Derlediği Türk Atasözleri* adlı eseri hakkında bilgi veren Nail Tan, söz konusu eserlin bölümlerinden ve Türklük Bilimi açısından öneminden bahseder. Tan, Durmuş'un Türkiye Türkçesinin yayımlanan ilk atasözü eseri olduğunu belirttiğini söyler. Giovanni Battista Donado tarafından yazılan *Raccolta Curiosissima d'Adaggi Turcheschi* adlı eser, Osmanlı Türkçesi atasözü kitabıdır. Durmuş, Donado'nun Türkçenin ilk edebiyat tarihçisi olduğunu söyler: "*G. B. Donado, aslında Türkçenin ilk edebiyat tarihini yazan kişi olarak da bilinmektedir. 1688'de çıkardığı Della Letteratura de' Turchi adlı kitabı, ilgililerce gayet iyi bilinmekteyse de bu kitabıyla aynı yıl çıkardığı atasözü kitabının literatürde gözden kaçtığını müşahade etmekteyiz.*" (Tan, 2020: 98) Eser, kendinden önce yayımlanan 412 sözün karşılaştırmasını yapması bakımından önem taşır. Nail Tan, eserin başta Türkoloji olmak üzere pek çok alanda kaynaklık teşkil edebilecek nitelikte bir eser olduğunu söyler.

TAN, Nail. (2020). "Avrupa, Türk Atasözleriyle Nasıl Tanıştı?".*Türk Dili Dergisi, CXVIII (821), Mayıs, 100-102:* Derginin kitaplık bölümünde bazı kitap tanıtımları yapan Nail Tan'ın bu sayıda Beytullah Bekar'ın "*Batı Kültüründe Türk Atasözleri*" adlı eserini tanıtır. Eserin Osmanlı Devleti'nin Mohaç Zaferi'yle Macar topraklarının büyük bir kısmına sahip olan Osmanlı Devleti'nin bu zaferden sonra Avrupa'nın ortalarına kadar gelmesiyle fethedilen topraklarda Osmanlı Devleti'nin dilini ve kendilerini tanıma ihtiyacı doğar. Farklı dillerde yazılan atasözüne ve onların Türkçedeki yapılarıyla karşılaştırmaya gidildiğini söyleyen Tan, bu çalışmanın bu alanda çalışan ve çalışacak olan herkese hizmet edeceğini söyler.

UÇMAN, Abdullah. (2015). "Doğumunun 100. Yılında Mehmet Kaplan'ı Hatırlamak".*Türk Dili Dergisi, CVIII (759), Mart, 33-37:* Abdullah Uçman, çalışmasını Türk edebiyatına kapsamlı ve nitelikli pek çok çalışmayla imza atan Mehmet Kaplan'ın doğum yıl dönümü vesilesiyle kaleme aldığını söyler. Uçman bu yazıda Mehmet Kaplan'ın hayatı, kişiliği, edebi mahfillerdeki yeri ve çalışmaları hakkında kapsamlı bilgiler verir. Mehmet Kaplan Türk edebiyatında yer alan ve çalışmalarıyla bu alana ilgi duyan hemen herkese hitap eden önemli bir Türkolog'tur.

YAMAN, Ertuğrul. (2021). "Anadolu Türkçesinin Sultanı: Yunus Emre".*Türk Dili Dergisi, CXXI (837), Eylül, 32-36:* Ertuğrul Yaman, makalesinde tasavvuf edebiyatının en önemli isimlerinden Yunus Emre'nin Türk edebiyatına, diline, tasavvufuna ve pek çok

alana yaptığı katkılardan bahseder. *"Bir Dil ki"* başlığında üç kıtaya hakim olan Türkçenin zenginlikleri, derinlikleri ve her alana sirayet eden kapsayıcılığından bahseder. *"Türkçe Kimin Dili"* başlığında yazar, Türkçenin etki ettiği her milletin, himayesine aldığı her coğrafyanın dili olarak kullanıldığını söyler. Türkçenin kökenine bağlı kalarak her boy kendi dilini oluşturur. Edebiyatın Türk toplumu, kültürü ve tarihi açısından önemli bir yere sahip olduğunu söyleyen Yaman, edebiyatı milletlere benzeterek coğrafya ve tarihle sınırlandırılmayacak bir niteliğe sahip olduğunu belirtir. *"Yunus Emre ve Türkçemiz"* başlığında ise, 12. yüzyılda Hoca Ahmet Yesevî'nin Anadolu'da başlattığı sade ve hikmetli Türkçeyi Yunus Emre'nin daha sade ve başarılı bir şekilde yaydığını söyler. Yunus Emre, Arapça ve Farsçanın eserlerde yoğunlukla kullanıldığı bir dönemde sade, arı bir Türkçe ile yazmayı tercih etmiştir. Bu durum Türk dilinin gelişmesi için atılan ciddi bir adımdır. Yazar: *"Yunus, günümüze kadar gelen zarif Türkçenin de temellerini atmış bir şairdir."* (Yaman, 2021:34) diyerek Yunus Emre'nin dile katkılarını gözler önüne serer. Yunus Emre'nin dilde gösterdiği bu çaba Türk müziği, mimarisi, edebiyatı ve sosyal yaşamına da etki etmiştir. Sonraki bölümlerde *"Anadolu Pınarı Bizim Yunus"* *"Anadolu Şelalesi Yunus"* başlıklarıyla devam eden yazısına Yunus Emre'nin Türkçeye, edebiyata ve tasavvufa kattığı zenginliklerden örneklerle bahseder.

ZÜLFİKAR, Hamza. (2021). "Dilde Değişme, Gelişme ve Kazanımlar".*Türk Dili Dergisi, CXX (829), Ocak, 50-54:* Hamza Zülfikar, bu makalede toplum gibi dilin de değişip, gelişebileceğini ifade ederek; Türkçeye giren bazı yabancı kökenli sözcüklerin Türkçe karşılıklarının bulunup söylenmesi yerine yabancı kelimelerin özüne bağlı kalınarak kullanıldığını söyler. Tanzimat edebiyatıyla birlikte Batı kökenli kelimeler Türk toplumu tarafından yaygın şekilde kullanılır hale gelir. Yeniliğin öncüsü sayılabilecek Şinasi, Ahmet Mithat Efendi, Ömer Seyfettin ve Milli Edebiyat sanatçılarının desteği ve dikkatiyle dilde sadeleşmeye önem verilir. Onların dile getirdikleri yenilik ve tazelikleri Türk Dil Kurumu'nun devam ettirdiğini söyleyen Zülfikar, TDK'nin Türkçeyi ayrıntılı olarak inceleyip, bu alanda dikkate değer çalışmalar yaptıklarını söyler. Sözcüklerin Türkçe karşılıklarının kullanılmasının basit bir durum olmadığını bir millileşme mücadelesinin temsili olduğunu söyler. Zülfikar'ın bu makalesi Türkçe kökenli sözcüklerin kullanılmasının artışı ile milli bir şuuru oluşturulmasının paralel olduğunu ve dilin yabancı sözcüklerin etkisinden arındırılmasına dikkat çekmesi açısından önemlidir.

ZÜLFİKAR, Hamza. (2021). "Atatürk'ün Öncülüğünde Türkçeye Dönüş ve Bugün Yaşananlar".*Türk Dili Dergisi, CXXI (839), Kasım, 10-15:* 1936 yılında üçüncüsü

düzenlenecek olan Türk Dili Kurultayı hakkında bilgi veren Hamza Zülfikar, Atatürk'ün bu Kurultaya çok önem verdiğini söyler. Kurultay'ın şeref üyelerinin isimlerini listeleyen Zülfikar, katılımcıların çalışmaları hakkında bilgiler verir. Programda dile getirilen en önemli husus, Türk coğrafyasında yaşayan her vatandaşın konuşulan ve yazılan dili anlaması hususundadır. Kurul, konuşma dili ve yazı dili arasındaki açığın kapatılması gerektiğini savunur. Kurultay, 1935 yılında yaptığı *Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu*, *Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu* adlı çalışmayla Arapça, Farsça kökenli bazı kelimelerin Türkçe karşılıklarını önerir. On beş madde ile Türkçenin mevcut tablosunu açıklamaya çalışan Zülfikar, Batılı milletlerine etkisi altında girerek, dile giren yabancı sözcükler karşısında bir önlem alınmamasından yakınıdır. Dehasıyla Türk milletine, kültürüne, siyasetine, sanatına, sporuna ve hemen her alana etki eden Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkçeye ve Türklere kattığı kıymetler sayılmakla bitmeyecek kadar fazladır. Atatürk, 1 Kasım 1928 tarihinde gerçekleştirilen Harf Devrimi'yle Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden uzaklaştırmaya çalışan önemli adımlar atmıştır. Atatürk, yaptığı çalışmalarla Türklük bilimi alanına ışık tutmuş en önemli Türkologlardan biridir.

ZÜLFİKAR, Hamza. (2022)."Basında Yazımı Yabancı Kelime ve Terimler, Mecazlı Sözcükler".*Türk Dili Dergisi*, CXXI (842), Şubat, 9-13: Hamza Zülfikar, çeşitli gazetelerde bazı insanların anlamı bilinmeyen kelimelerle karşılaştıklarını ve anlamını bilmedikleri kelimeleri kökenleri üzerinde düşünmeden kullandıklarını söyler. Kelimelerin doğru karşılığını bulmak için sözlüğe başvurulması gerektiğini belirten yazar, Türkçe karşılıkları olmasına rağmen yabancı kökenli sözcüklerin kullanılmasından şikayet eder. Sadece insanlar arası bir iletişim aracı olarak tercih edilmeyen dil, milletlerarası iletişimin ve sözcük alışverişinin de bir parçasıdır. Son yıllarda Türkçenin çok fazla yabancı sözcüğe maruz kaldığını belirten Zülfikar, dünyayı kasıp kavuran küresel salgın koronavirüs döneminde de Türkçeye giren yabancı sözcük sayısındaki artışa dikkat çeker. Yeniliğin öncü isimlerinden Şinasi ve Ahmet Mithat Efendi'nin eserlerinde dilde sadeliği tercih etmeleriyle Türk diline yaptıkları katkılardan söz eden yazar, sonraki dönemlerde cereyan eden Milli Edebiyat Dönemi'nde yer alan Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının da dilde sadeleşme hareketini önemsediklerini söyler. Yabancı kökenli kelimelerin Türkçe karşılığının kullanılması gerektiğini söyleyen yazar, Türkçenin zengin bir dil olduğuna dikkat çeker. Tüm bu çabalar, Türk diline katkı sağlaması açısından önem arz eder.

ZÜLFİKAR, Hamza. (2022)."Sorumluluk Duymadan Yabancı Terimleri Türkçeye Katma".*Türk Dili Dergisi*, CXXI (848), Ağustos, 4-10: Hamza Zülfikar,

Cumhuriyet dönemi süresince dilde Türkçe kullanımının öne çıktığını ancak son zamanlarda Batı dillerine olan ilginin arttığını söyler. Bu artışın Türkçeyi olumsuz etkilediğini ifade eden Zülfikar, *Türkçe Sözlük'te* yabancı kökenli sözcüklerin girdiğini ve bunun önüne geçilmesi gerektiğini belirtir. 1970-1979 yılları arasında Türk Dil Kurumu, "*Batı Kaynaklı Sözcüklere Karşılık Bulma Denemesi*" başlığıyla yayımladıkları çalışmada yabancı sözcüklerin Türkçe karşılıklarının kullanılması gerektiği ifade eder. Çalışma hakkında bilgi veren yazar, dikkat edilmesi gereken hususları başlıklar halinde açıklar. Kimi yabancı kökenli sözcüklerin Türkçe karşılıklarını açıklayan yazar, sözcüklerde anlam karışıklığının ortadan kaldırılması ile ilgili görüşlerini bildirir ve yabancı sözcüklerin Türkçe karşılığının kullanılmasının Türkçeyi besleyip geliştireceğini söyler. Türk toplumunun Batılı devletlerin etkisi altına girmesi toplumu, sosyal yaşamı, edebiyat ve sanat gibi bir çok alana etki eder. Dil de bu etkiden nasibini alır. Zülfikar, toplumun etkisi altında kaldığı Batıyla Türk toplumunun bütünleştiğini söyler. Türkçeye giren yabancı kökenli sözcüklerin Türkçe karşılıklarına bakılmaksızın kullanıldığını, bunun da Türkçeye zarar verdiğini söyler. Zülfikar dilin giderek yabancı kökenli sözcüklerin etkisi altına girdiğini ve bu durumun üzerinde çalışılması ve düşünülmesi gereken önemli bir husus olduğunun altını çizer. Toplumun her kesimini Türkçeye sahip çıkma noktasında uyarır ve bu konu hakkındaki çalışmaların artırılması noktasında temennide bulunur.